

Ψυχολογικά κατηγορήματα

(και ψυχογλωσσικά ερωτήματα;)
Δ. Μιχελιουδάκης, 18/2/2021

Ψυχολογικά κατηγορήματα και το πρόβλημα της σύνδεσης

- Πρόβλημα σύνδεσης: θ-ρόλων με δομικές/συντακτικές θέσεις
 - Συνήθως όταν έχει ένα σύνολο (π.χ. ζεύγος) θ-ρόλων, ξέρεις ποιο π.χ. θα γίνει υποκείμενο και ποιο θα γίνει αντικείμενο
- Στα ψυχολογικά κατηγορήματα φαίνεται να είναι λιγότερο προβλέψιμη η συμπεριφορά των ορισμάτων:
 - Όταν έχουμε ένα ζεύγος όπου ο ένας θ-ρόλος είναι ΒΙΩΝΩΝ, αυτός άλλοτε (=με άλλα κατηγορήματα) γίνεται υποκείμενο και άλλοτε (=με άλλα κατηγορήματα) αντικείμενο.

Ψυχολογικά κατηγορήματα και το πρόβλημα της σύνδεσης

- Στα ψυχολογικά κατηγορήματα φαίνεται να είναι λιγότερο προβλέψιμη η συμπεριφορά των ορισμάτων:
- Όταν έχουμε ένα ζεύγος όπου ο ένας θ-ρόλος είναι ΒΙΩΝΩΝ, αυτός άλλοτε (=με άλλα κατηγορήματα) γίνεται υποκείμενο και άλλοτε (=με άλλα κατηγορήματα) αντικείμενο.
 - (1) **Ο Κώστας** τρομάζει/φοβάται.
 - (2) **Ο Κώστας** φοβάται τις αστραπές.
 - (3) Οι αστραπές τρομάζουν **τον Κώστα**.

Το πρόβλημα της σύνδεσης

- Πρόβλημα σύνδεσης: θ-ρόλων με δομικές/συντακτικές θέσεις
 - Ποτέ δύο ορίσματα ενός κατηγορήματος δεν έχουν ισότιμες σχέσεις προς το κατηγορήμα:

(1) Το παιδί χτύπησε το τραπέζι.

τραπέζι = ΘΕΜΑ, παιδί = ΔΡΑΣΤΗΣ

(2) Το παιδί χτύπησε το πόδι του

πόδι = ΘΕΜΑ, παιδί = **ΒΙΩΝΩΝ (EXPERIENCER)**

Το πρόβλημα της σύνδεσης

- Πρόβλημα σύνδεσης: θ-ρόλων με δομικές/συντακτικές θέσεις
 - Ποτέ δύο ορίσματα ενός κατηγορήματος δεν έχουν ισότιμες σχέσεις προς το κατηγορήμα:

(1) Το παιδί χτύπησε το τραπέζι.

τραπέζι = ΘΕΜΑ, παιδί = ΔΡΑΣΤΗΣ

(2) Το παιδί χτύπησε το πόδι του

πόδι = ΘΕΜΑ, παιδί = **ΒΙΩΝΩΝ (EXPERIENCER)**

Το πρόβλημα της σύνδεσης

(1) Το παιδί χτύπησε το τραπέζι.

τραπέζι = ΘΕΜΑ, παιδί = ΔΡΑΣΤΗΣ

(2) Το παιδί χτύπησε το πόδι του

πόδι = ΘΕΜΑ, παιδί = **ΒΙΩΝΩΝ (EXPERIENCER)**

=> ακόμα κι αν μένει ίδιο το P, η αλλαγή του ΘΕΜΑΤΟΣ μπορεί να αλλάξει τον θ-ρόλο του άλλου ορίσματος.

=> θ-ρόλοι όπως το ΘΕΜΑ προκύπτουν από το P μόνο, ενώ θ-ρόλοι όπως του ΔΡΑΣΤΗ/ΒΙΩΝΟΝΤΑ λαμβάνουν υπόψη όλη την ενότητα P+ΘΕΜΑ.

=> αυτοί οι θ-ρόλοι προσδιορίζονται *εξωτερικά* από την ενότητα [P ΘΕΜΑ]: **εξωτερικά ορίσματα** (vs **εσωτερικά ορίσματα**)

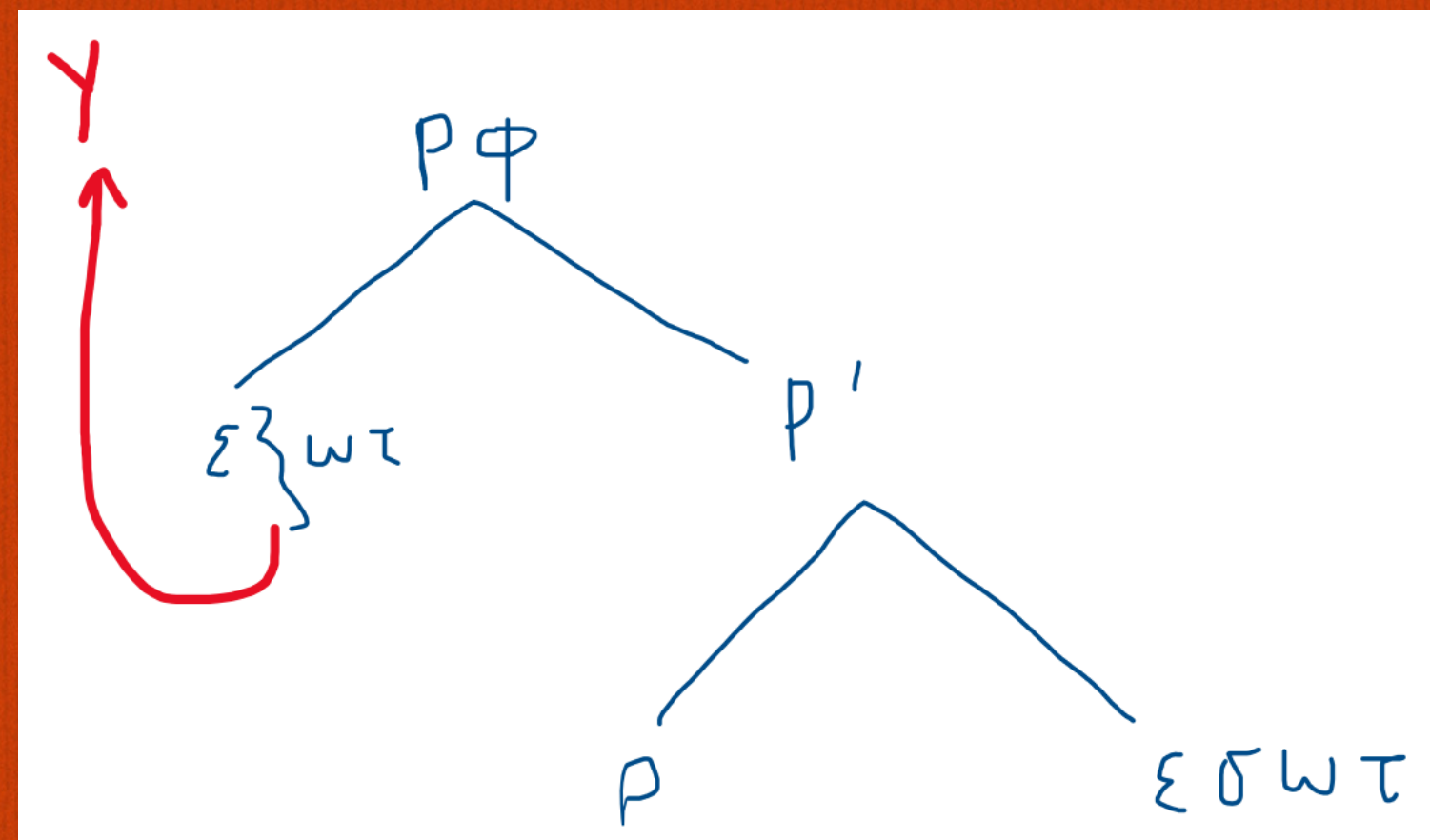
Το πρόβλημα της σύνδεσης

- Πρόβλημα σύνδεσης: θ-ρόλων με δομικές/συντακτικές θέσεις
 - Ποτέ δύο ορίσματα ενός κατηγορήματος δεν έχουν ισότιμες σχέσεις προς το κατηγορήμα: **κάποιο π.χ. είναι εσωτερικό του P ενώ ένα άλλο θα είναι εξωτερικό της ενότητας [P εσωτερικό]:**
[εξωτερικό όρισμα [P εσωτερικό]]
 - Σε μια ρηματική δομή όπως η παραπάνω, το εξωτερικό θα γίνει υποκείμενο και το εσωτερικό αντικείμενο.
 - Γενικότερα, το ψηλότερο διαθέσιμο όρισμα γίνεται υποκείμενο

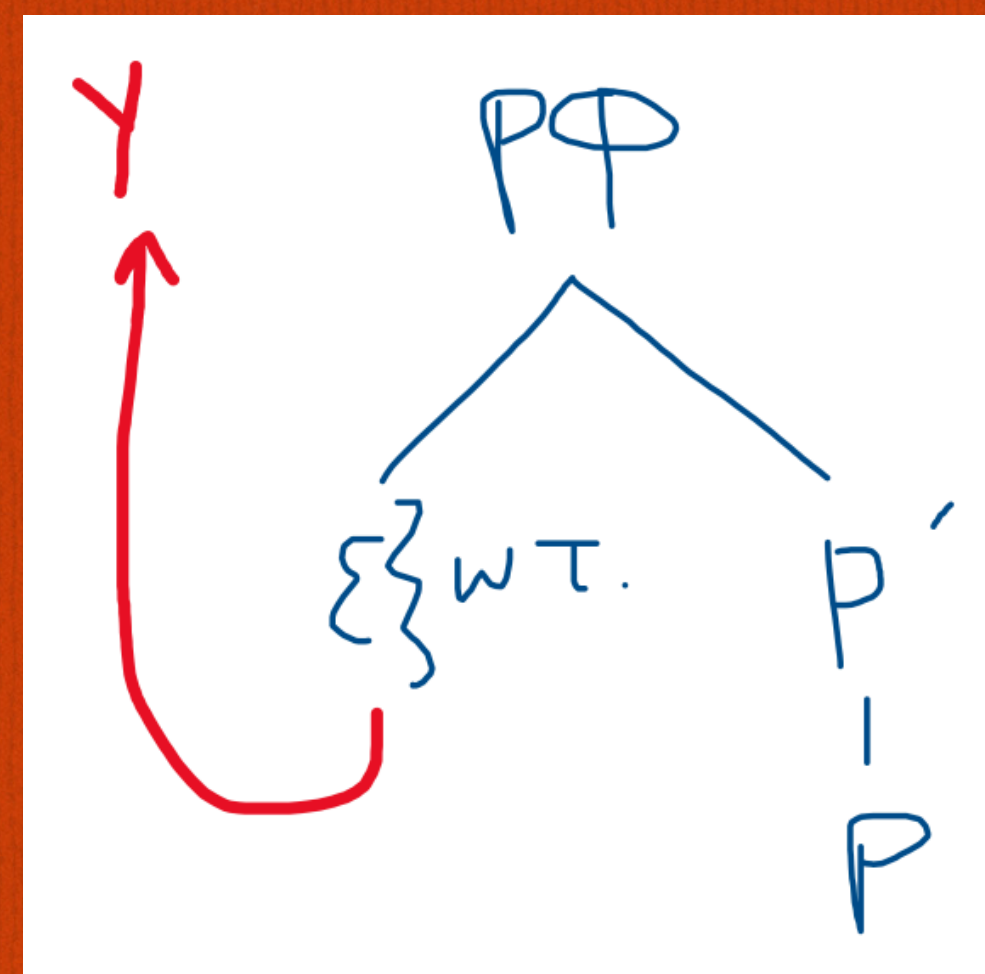
Το πρόβλημα της σύνδεσης

- Πρόβλημα σύνδεσης: θ-ρόλων με δομικές/συντακτικές θέσεις
 - Ποτέ δύο ορίσματα ενός κατηγορήματος δεν έχουν ισότιμες σχέσεις προς το κατηγορήμα: **κάποιο π.χ. είναι εσωτερικό του P ενώ ένα άλλο θα είναι εξωτερικό της ενότητας [P εσωτερικό]:**

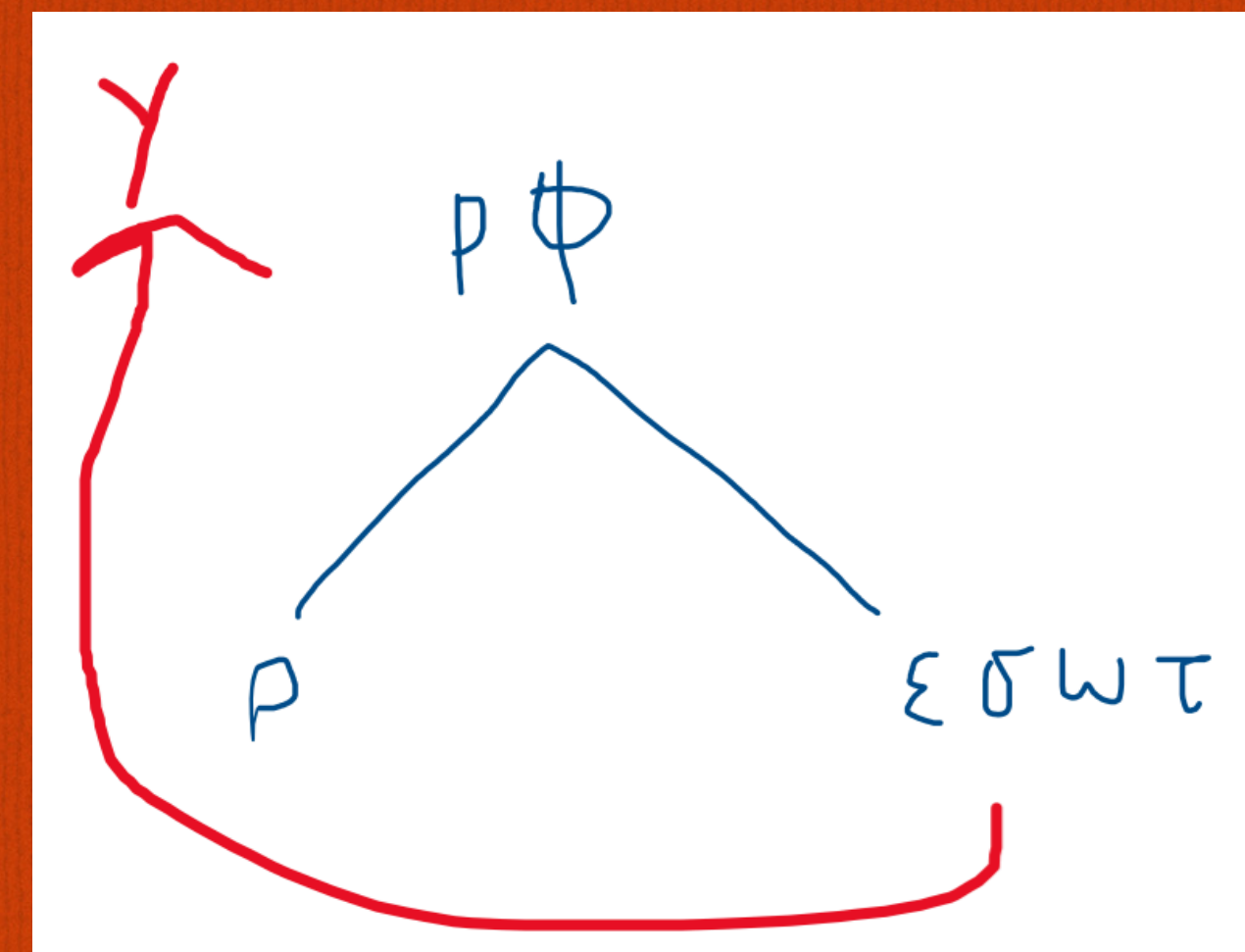
[εξωτερικό όρισμα [P εσωτερικό]]
 - Σε μια ρηματική δομή όπως η παραπάνω, το εξωτερικό θα γίνει υποκείμενο και το εσωτερικό αντικείμενο.
 - Γενικότερα, το ψηλότερο διαθέσιμο όρισμα γίνεται υποκείμενο

Ο Γιάννης ασπρίζει τον τοίχο
Μεταβατικό

Ο Γιάννης δουλεύει
Ανεργαστικό

Ο τοίχος άσπρισε
Αναιτιατικό

Το πρόβλημα της σύνδεσης

- Υπάρχει κάποια κανονικότητα σε σχέση με το ποιος θ-ρόλος θα είναι ιεραρχικά χαμηλότερος (πιο εσωτερικός) σε σχέση με έναν άλλο;
- Θεματικές ιεραρχίες, π.χ.:

[ΔΡΑΣΤΗΣ [... ΘΕΜΑ [... ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ/ΠΗΓΗ]]]

- Αν υπάρχουν δύο από τους παραπάνω θ-ρόλους, τότε ο ψηλότερος σε αυτή την ιεραρχία θα είναι και δομικά ψηλότερος (δηλαδή θα είναι εξωτερικά ενός συστατικού περιέχει τον άλλο)
- και, καλώς εχόντων των πραγμάτων, θα γίνει και υποκείμενο.

Γιατί τα ψυχολογικά κατηγορήματα είναι προβληματικά;

- Και οι ΒΙΩΝΟΝΤΕΣ πού είναι σε αυτή την ιεραρχία; έχουν σταθερή θέση σε αυτή τη διάταξη;

1. Ο Κώστας ανησυχεί για τα παιδιά.

ΒΙΩΝΩΝ

ΘΕΜΑ

2. Ο Κώστας φοβάται τα παιδιά.

ΒΙΩΝΩΝ

ΘΕΜΑ

3. Τα παιδιά τον ανησυχούν τον Κώστα

ΘΕΜΑ

ΒΙΩΝΩΝ

Γιατί τα ψυχολογικά κατηγορήματα είναι προβληματικά;

□ Πιθανές υποθέσεις:

- Α. Δεν μπορούμε να στηριχτούμε σε a priori θεματική ιεραρχία/-ες για τα ψυχολογικά κατηγορήματα (ή και γενικότερα): η διάταξη/σύνδεση με θέσεις των θ-ρόλων μαθαίνεται για κάθε ρήμα χωριστά (ή με σταδιακή, bottom-up γενίκευση)
- Β. Δεν έχει πρόβλημα η θεματική ιεραρχία. Είναι η ίδια παντού, αλλά αλλάζουν οι συνθήκες που κάνουν διαθέσιμο ένα όρισμα για να γίνει υποκείμενο. (Αυτό το “καλώς έχοντων των πραγμάτων” δεν ισχύει πάντα).
- Γ. Υπάρχει θεματική ιεραρχία: απλώς δεν έχουμε παντού ζεύγη ΒΙΩΝΟΝΤΟΣ με ΘΕΜΑ: τα ΘΕΜΑΤΑ είναι (τουλάχιστον) δύο ειδών και ένα είδος είναι ψηλότερα από τον ΒΙΩΝΟΝΤΑ στην ιεραρχία, ενώ το άλλο χαμηλότερα.

Μια λύση τύπου B: Belletti & Rizzi (1988)

- Οι Belletti & Rizzi (1988) διακρίνουν τρεις τύπους ψυχολογικών κατηγορημάτων:

Φοβάμαι

ενοχλεί

Αρέσει

a.	temere:	θ-grid	[<u>Experiencer</u> , Theme]
		Case grid	[_ _]
b.	preoccupare:	θ-grid	[Experiencer, Theme]
		Case-grid	[ACC _]
c.	piacere	θ-grid	[Experiencer, Theme]
		Case-grid	[DAT _]

Μια λύση τύπου B: Belletti & Rizzi (1988)

1. Φοβάται ο Γιάννης τα ποντίκια.

1'. Φοβάται ο Γιάννης τον εαυτό του.

1". Φοβάται τον Γιάννη ο εαυτός του.

2. Δεν ?*(τον) ενοχλεί η μουσική τον Γιάννη.

(=ο Γιάννης δεν βρίσκει ενοχλητική τη μουσική)

2'. Δεν ?*(τον) ενοχλεί τον Γιάννη ο εαυτός του.

2". *Δεν τον ενοχλεί ο Γιάννης τον εαυτό του.

3. Δεν ?*(του) αρέσει του Γιάννη η μουσική.

3'. Δεν ?*(του) αρέσει του Γιάννη ο εαυτός του.

3". *Δεν του αρέσει του εαυτού του ο Γιάννης.

a.	temere:	θ-grid	[<u>Experiencer</u> , Theme]
		Case grid	[_ _]
b.	preoccupare:	θ-grid	[Experiencer, Theme]
		Case-grid	[ACC _]
c.	piacere	θ-grid	[Experiencer, Theme]
		Case-grid	[DAT _]

βλ. αναλυτικά για
αυτά:
Anagnostopoulou 1999

Μια λύση τύπου B: Belletti & Rizzi (1988)

Στα Class I/temere, το ιεραρχικά ψηλότερο όρισμα θα γίνει υποκείμενο: ο ΒΙΩΝΩΝ. Γίνεται υποκείμενο και για να πάρει Πτώση.

a.	temere:	θ-grid Case grid	[<u>Experiencer</u> , Theme] [_ _]
b.	preoccupare:	θ-grid Case-grid	[Experiencer, Theme] [ACC _]
c.	piacere	θ-grid Case-grid	[Experiencer, Theme] [DAT _]

Στα Class II/preoccupare, το ιεραρχικά ψηλότερο φέρει εγγενή Πτώση, άρα δεν είναι το ψηλότερο διαθέσιμο.

- Η αιτιατική είναι εγγενής και όχι δομική, γιατί ως προς τις υπόλοιπες ιδιότητες συμπεριφέρεται ως αναιτιατικό και όχι ως μεταβατικό.

Στα Class III/piacere, το ιεραρχικά ψηλότερο φέρει εγγενή Πτώση, άρα δεν είναι το ψηλότερο διαθέσιμο.

- Αναιτιατικά ρήματα επίσης.

Λύσεις τύπου Γ: Grimshaw 1990, Pesetsky 1995

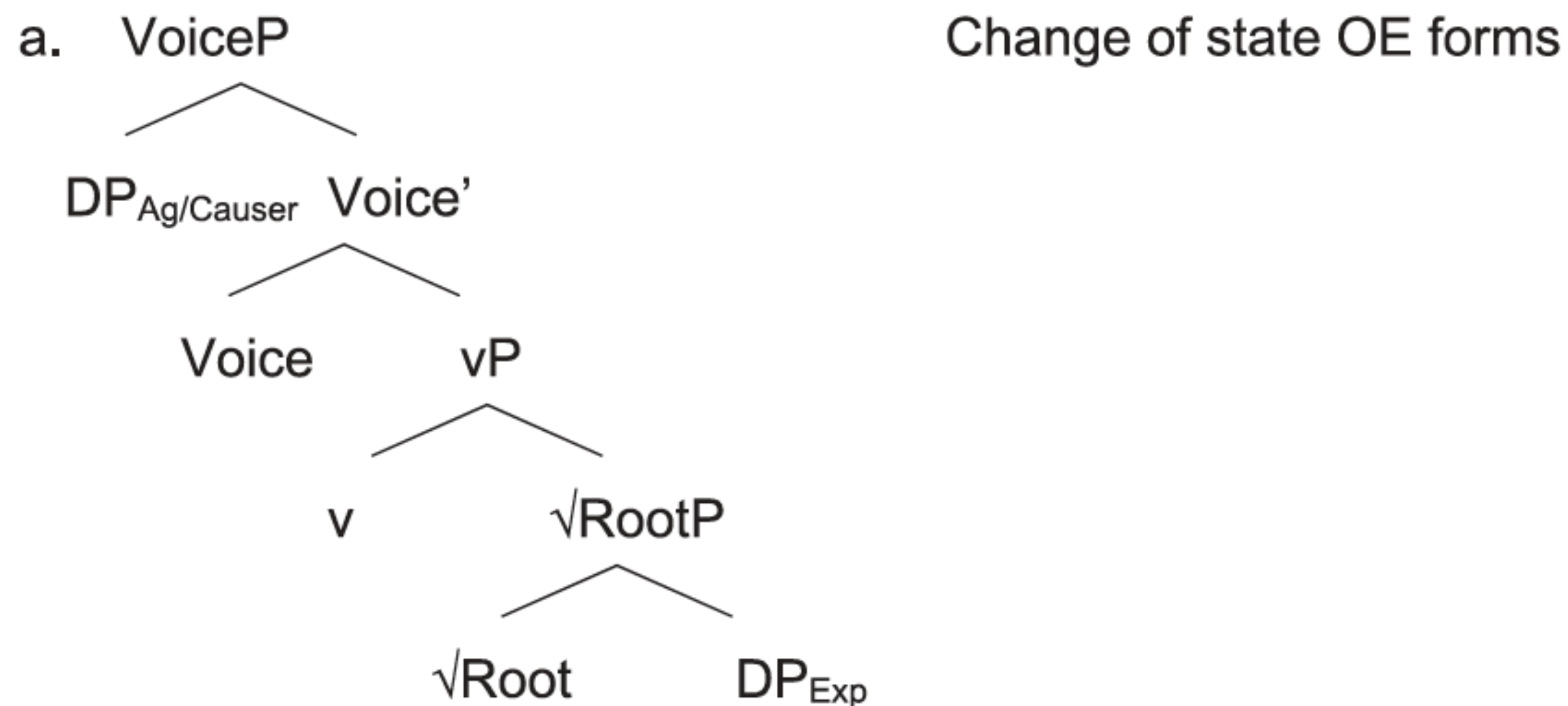
- ☐ Η Grimshaw θεωρεί ότι ο ψηλότερος ρόλος στην *γεγονοτική* δομή έχει προτεραιότητα για να γίνει υποκείμενο, και όχι ο ψηλότερος στη θεματική ιεραρχία. Όταν ο μη-BIΩΝΩΝ συμμετέχει στο γεγονός που *προκαλεί* την ψυχολογική κατάσταση, γίνεται υποκείμενο.
- ☐ Ο Pesetsky διαφωνεί και θεωρεί ότι η θεματική ιεραρχία έχει συντακτική αντανάκλαση αλλά συμφωνεί ότι δεν είναι ενιαία τα ΘΕΜΑΤΑ, αλλά άλλο ΑΙΤΙΟ και άλλο ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ του συναισθήματος.
- ☐ Αυτή τη γραμμή ακολουθούν και οι Alexiadou & Iordachioaia (2014).

Λύσεις τύπου Γ: Grimshaw 1990, Pesetsky 1995, Alexiadou & Iordachioaia 2014

- ☐ Ο Pesetsky διαφωνεί και θεωρεί ότι η θεματική ιεραρχία έχει συντακτική αντανάκλαση αλλά συμφωνεί ότι δεν είναι ενιαία τα ΘΕΜΑΤΑ, αλλά άλλο ΑΙΤΙΟ και άλλο ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ του συναισθήματος.
 - ☐ Αυτή τη γραμμή ακολουθούν και οι Alexiadou & Iordachioaia (2014).
- (1) Τα νέα (τον) στεναχώρησαν τον Γιάννη.
- (2) Ο Γιάννης στεναχωρήθηκε με τα νέα. (—> ΑΙΤΙΟ)
- (3) Τα νέα ?*(τον) ενδιαφέρουν τον Γιάννη.
- (4) Ο Γιάννης ενδιαφέρεται για/*με τα Νέα (—> ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ συναισθήματος)

Λύσεις τύπου Γ: Grimshaw 1990, Pesetsky 1995

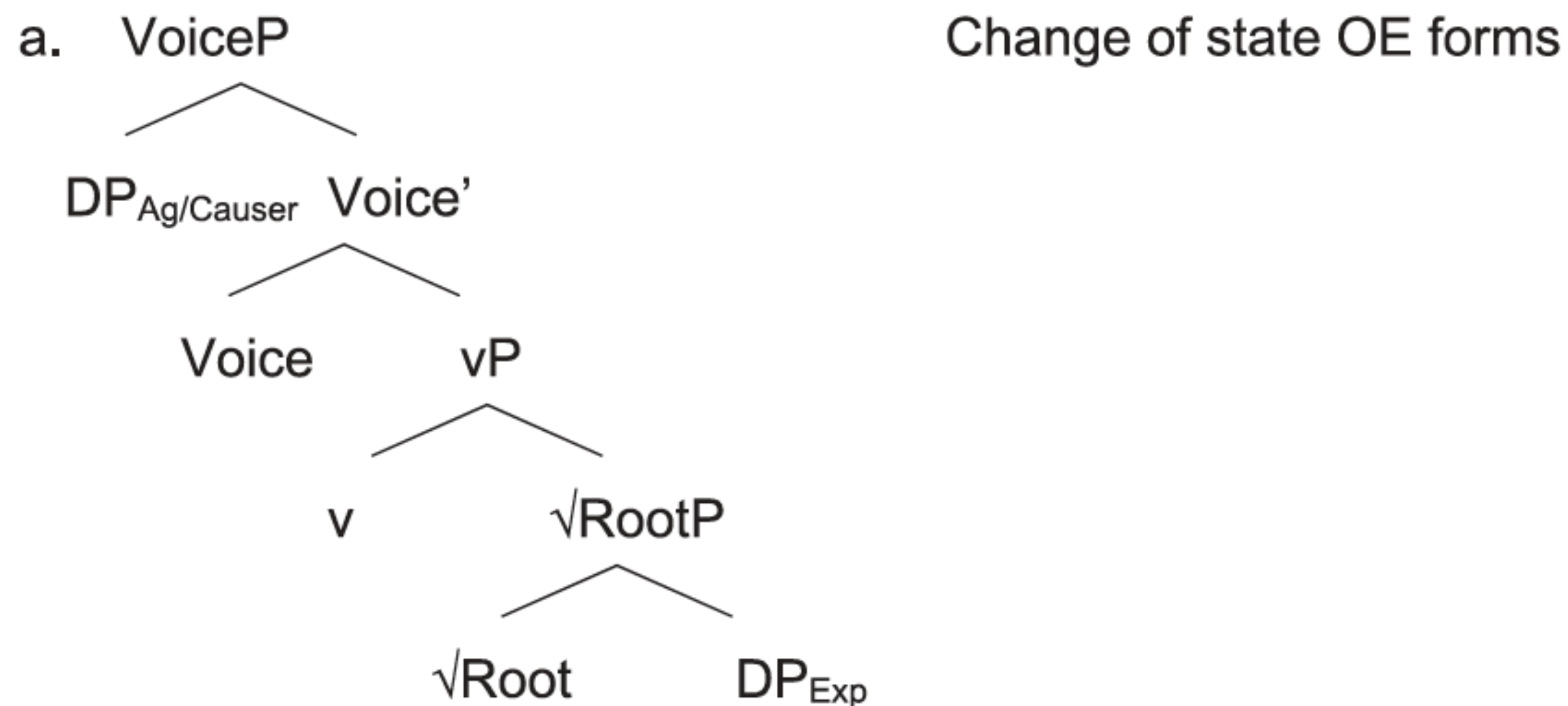
- Αυτή τη γραμμή ακολουθούν και οι Alexiadou & Iordachioaia (2014).

Το “αντικείμενο”
του συναισθήματος
θα ήταν μέσα στο
√RootP, ιεραρχικά
χαμηλότερα από τον
Βιώνοντα.

Λύσεις τύπου Γ: Grimshaw 1990, Pesetsky 1995

- Αυτή τη γραμμή ακολουθούν και οι Alexiadou & Iordachioaia (2014).

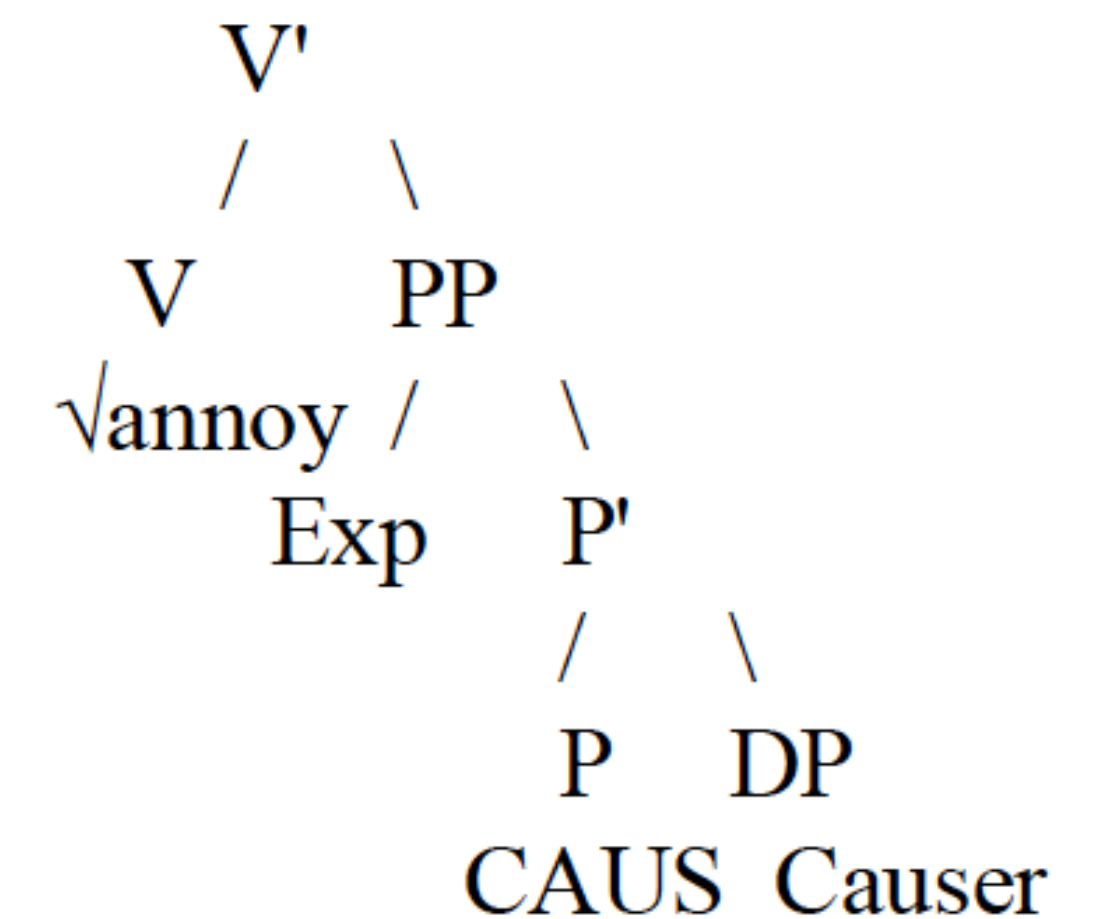
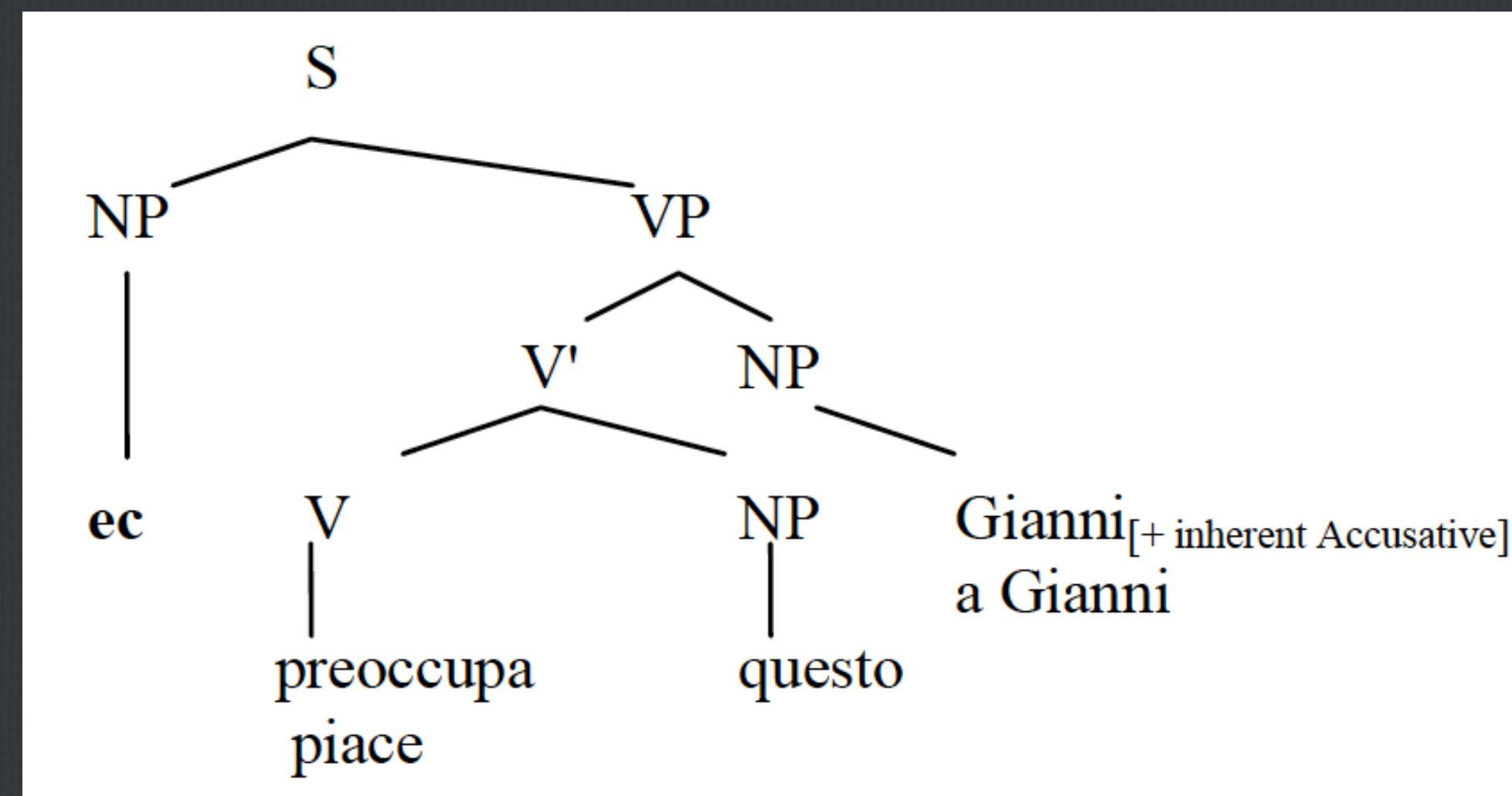

Αυτή η ανάλυση δεν
εξηγεί εξίσου εύκολα
το γεγονός ότι αυτά
τα ρήματα συμπερι-
φέρονται σαν
αναιτιατικά...

Λύσεις τύπου Γ: Grimshaw 1990, Pesetsky 1995

Αυτή η ανάλυση δεν
εξηγεί εξίσου εύκολα
(α) το γεγονός ότι αυτά
τα ρήματα συμπερι-
φέρονται σαν
αναιτιατικά ή/και (β) τη
συμπεριφορά του
βιώνοντος σε αιτιατική
ως “οιονεί υποκειμένου”, (γ)
την αδυναμία δέσμευσης
του βιώνοντος από το
αίτιο...

Αυτό δηλαδή το οποίο
επιδιώκουν αναλύσεις
τύπου Β →

Πώς διαλέγουμε ανάλυση;

Και οι δύο αναλύσεις (τύπου Β και Γ) [ας υποθέσουμε ότι] έχουν τρόπο να εξηγήσουν ποιο όρισμα θα γίνει υποκείμενο σε κάθε περίπτωση και όλα όσα σχετίζονται με την εσωτερική δομή του ρηματικού πεδίου (συμπεριφορά κατηγορήματος ως αναιτιιατικού, πιθανές σχέσεις δέσμευσης κ.λπ.).

- Όμως στη μία ανάλυση υπάρχει κάτι [αντίγραφο] με θ-ρόλο ΒΙΩΝΟΝΤΑ να επιβάλλεται δομικά στο άλλο όρισμα και στην άλλη το ανάποδο.
- Στη μία ανάλυση η προαγωγή του άλλου ορίσματος σε υποκείμενο σημαίνει παρεμβολή του ΒΙΩΝΟΝΤΑ και στην άλλη όχι. —> Relativised Minimality effects στην επεξεργασία κ.λπ.;

Πώς διαλέγουμε ανάλυση;

- Όμως στη μία ανάλυση υπάρχει κάτι [αντίγραφο] με θ-ρόλο ΒΙΩΝΟΝΤΑ να επιβάλλεται δομικά στο άλλο όρισμα (ΑΙΤΙΟ) και στην άλλη το ανάποδο.
- Στη μία ανάλυση η προαγωγή του άλλου ορίσματος σε υποκείμενο σημαίνει παρεμβολή του ΒΙΩΝΟΝΤΑ και στην άλλη όχι. —> Relativised Minimality effects στην επεξεργασία κ.λπ.;

1. Το παιδί που ενόχλησε η δυνατή μουσική. / Ποιο παιδί ενόχλησε η δυνατή μουσική;

[ΒΙΩΝΩΝ [<ΒΙΩΝΩΝ> ΑΙΤΙΟ]] ? Ή [ΒΙΩΝΩΝ [ΑΙΤΙΟ <ΒΙΩΝΩΝ>]] ?

2. Η μουσική που ενόχλησε το παιδί / Ποια μουσική ενόχλησε το παιδί;

(επίσης συγκριτικά με κατηγορήματα ΔΡΑΣΤΗΣ-ΘΕΜΑ και stative enochλώ)